

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Бр. 12.

У Сомбору 30. јуна 1881.

Год. XIII.

„ШКОЛСКИ ЛИСТ“ излази сваког 15. и последњег у месецу. Претплата је за целу годину 3 ф., за 4 месеца 1 ф. а за Србију 8 динара годишње. Учитељи, који имају мању плату од 300 ф., богослови и приправници добијају лист у пола цене. Дониси и претплата шаљу се: Уредништву „Школског листа“ у Сомбор.

УЧИТЕЉИЦЕ И ШКОЛЕ.

Услед опћег покрета против учитељица изађоше и у овом дијељеном листу већ два чланка о истом предмету са различним мијењима у погледу трећег захтјева, на име: „да се учитељица чим се уда отклони од школе.“

Г. писац чланка под овим насловом у 8. бр. овог листа, подпомогнут „искуством“ изражује своје мијење, разлажући врло вјешто сва три захтјева; он осуђује прва два а трећи одобрава, — и ја се подпуно њим слажем. —

Но у 10. бр. г. „Живојин“ труди се, да одлучно побие разлоге наведене у 8. бр., те би рад да изнесе „исте“ неспособности, које налазимо код удатијех учитељица и код ожењених учитеља. „Није ли и учитељ пред своју женитбу у неком стању, да је *сасвијем неспособан* за умни рад у школи; и није ли он и онда неспособан за тај рад, кад жена његова мора да одужи дуг природи? пита он. Јест г. Живојине! у овом другом случају доуштам, да такав тренутак одузме човјеку расположење за икакав рад, ал да га учини сасвијем неспособним — не могу; а и кад би допустио, — одуживање то, које је свака жена дужна природи, траје један или два на макар и више дана, за које вријеме могао би учитељ да и не улази у школу; он ће то већ после, ако је свјестан свом позиву напнадити, дочим здравље женино њој самој, па и мужу њеном више сваке вриједности је, и она мора то здравље, које се тек у времену повраћа, повраћати. За жену — учитељицу траје то вријеме још дуже, док је оспособи за школски рад; дакле, кроз пет, шест или можда још и више неђеља изгубљено вријеме моћи ћемо већ теже или можда и никако напнадити, те ће тијем школа

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

кроз цијелу годину осјећати велики губитак. Што се тиче првог: „да је учитељ пред своју женитбу у таквом стању, да је сасвијем неспособан за умни рад“, то нема никаквог основа. Ако има таквих, који пред своју женитбу признају своју неспособност, по мом мијењу неспособни су за школу за свагда, јер шта ћемо рећи, ако је такав учитељ још прије по што је искусно тешкоћу свог позива допустио да, — као што г. „Живојин“ мисли — Амор рашири своја крила над њим, пак околности или ма шта друго не допуштају му да дође до своје цијељи, — зар непрестано да је неспособан за школски рад? такав боље је нек' сам себи рече: нијесам достојан па нек остави, да није на штету другима. Али свијесну учитељу у таквом стању савјест његова биће најокрутнији стражар и никад му неће допустити, да заборава шта је. —

Г. Живојин продужава: „да, особито ако се учитељица уда за учитеља, што су вели наше учитељице добро схватиле (!) школска настава неће много штетовати, јер ће је у вријеме одсуства муж-учитељ замјенити, и ако је за неко вријеме и он неспособан.“ Неспособан неспособна да замјене!! Г. Живојин показао се је овђе недошљедан, јер је заборавио, да је већ рекао, да за то вријеме *учитељ је сасвијем неспособан за сваки умни рад*; а у опште замјењивати у том погледу значи од једне штете правити двије. Још горе је ако се учитељица уда за неучитеља, па се у том случају ослони на свог колегу (ако га има?), који ће је врло лијепомоћи замјенити, ако су још школе, мушка од женске одијељене, што је данас већином. Замјењивање је на штету школи у сваком случају, тијем више, кад неспособност учитељичина као што рекох траје по више неђеља.

Према томе: *„учитељица, чим се уда, на штету је школи и треба да се отклони“*

А шта да рекнем за матер-учитељицу?

Прије свега треба да потпуно схватимо тешки позив материн и да завиримо у срце њезино пак ћемо се увјерити, да је већ сама природа матер определијелила својој дјечи. Док је дјете још на грудима материним, сама природа налаже јој да непрестано лебди над њим (што г. Живојине не значи носити дјете из буцака у буцак!) Или можда да га преда неискусној и неосјетљивој дадиљи? Мати, која то учини, не осјећа „матерњу“ љубав према свом дјетету, и кад је таква према своме, какву љубав осјећаће она онда према туђој дјечи? — А кад се дјете

одбије од груди материних, и кад почме да распознаје нови свијет око себе, тек сад долази на ред најтежи задатак материн и права мати обратиће сада пажњу на своје дјете, јер зна, да од тога часа зависи и будућност дјетета њена.

Права мати не може бити права учитељица, и ако није права мати још је мање права учитељица.

Попримити ову трећу тачку а одбацити прве двије, баш нама Србима није на штету. Погледамо ли и на наше околности, видићемо да нам није на штету ако будемо имали васпитанијех матера. Ако узмемо да наше Српкиње иду у учитељску школу само за то, да стеку мираз за удатбу а немају на уму будући тешки позив њихов, онда наравно издавати штипендије на то значи расипати народне фондове; али ако оне имају на уму позив свој, коме као неудате могу се достојно одазвати, и роду своме користити, или ако добијемо васпитане матере, — онда народни фондови беру велики интерес.

Нама Србима треба у данашње вријеме највише „васпитанијех матера“, ако хоћемо да достигнемо онај степен наображености, на ком стоје напреднији од нас народи!

Права учитељица, која потпуно схваћа позив свој, кад се уда, и сама ће се уклонити од школе, јер ће се брзо увјерити, да два „најсветија“ и „најтежа“ посла у један мах „апсолутно“ не може радити, а да или једно или друго не буде површно, а од овијех посала ма који радити површно, највећи је гријех, за који ће дотична пред Богом одговарати.

Милутин.

ЖИРЕЧЕК О БУГАРСКОЈ.

(Свршетак.)

Ипак ће и у Бугарској процветати знаности и овде ће се писати учени радови. „Бугарско књижевно друштво“, које је пре рата живота-рило у прогонству преко Дунава у Брајили, пренело је своје књиге и капитале у Софију и у току ове године почеће с нова да ради обновљено на новим основима и размножено свежим снагама. Главна ће му циљ бити научно испитивање земље, што ће у толико ићи лакше, јер се међу најмлађим снагама, које се враћају из страних високих школа, налазе већ и бугарски природописци. Часопис друштва (као тромесечник) обухватаће чланке из свију струка. Бугари се много уздају у то друштво и дај Боже, да им се надежда не осујети обичном у земљама источним заљубљеношћу у празне формалности и неважне мимогредности на штету праве језгре ствари.

Узрујаност духова најбоље се огледа у новобугарској журналистици. Новина има доста. Док у Румелији излазе само два политична

тиса у Пловдиву (Марица и Народни Глас), роје се у кнежевини новине после рата као печурке иза кише у свима местима, где се налазе штампарије (Софија, Рущук, Трново, Варна, Свиштов). Али као што се нагло рађају тако исто и умиру. Сад их је око 13. У тим новинама пишу се таке пирамидалне ствари тако грозним слогом, да неби често могао ништа од тога да пружиш пежно осећајућим читаоцима европским (да се послужим француским обртом) „без надлежне тоалете.“ Правог Славена вређају у тим продуктима бугарске публицистике чести турски прислови, на и целе фразе у језику бивших господара земље, улетене у остали текет.

Поменућ журналистику не можемо а да не речемо коју о општем карактеру јавнога живота. Ту пре свега не треба заборављати, да су Бугари потпуни новаци, да лица која су сад на челу, нису пре рата управљали ни једним местом, а камоли округом. Све су морали да уче из основа у пракци. Осим тога ћеш брзо приметити, да Бугари немају ниједнога човека, који би уживао опште безгранично поверење свог народа и који би се могао сматрати као неки вођа целог народног покрета; нема овде никаквог Кавура, на најпосле ни човека као Тјер. С друге стране имају Бугари једну предност, коју н. пр. Срби после свог ослобођења нису имали, а то је доста знатан број особа са изображењем средњих школа. Вели се да у Румелији и Бугарској има око 400 људи, који су свршили или бугарске реалке, што су постојале за турске владе у Пловдиву и Габрову, бугарску гимназију у бесарабском Болграду или разне стране заводе, руске, американске (у Турској), француске (у Леванти и Француској), хрватске, чешке, немачке, румунске и т. д. Куд ћеш већ шареније; свако се учи другамо. Изображење није ипак по мерилу уобичајеном у западној Европи, јер је мало ко свршио потпун тецај са свима испитима, а многи је већ више него половину свега заборавио. Многи су се учили без плана и цели, јер екзистенција изображеног Бугарина није била за завидење; у домовини је могао постати само учитељ, поп или лечник. Ван тога ишла је већина на страну већ у зрелим годинама и без потребне научне спреме, која се у старијим годинама ретко може да присвоји. Осим тога гледало се на неким местима, особито у Русији и у Чешкој, на те младе Славене из Турске са сувишним призрењем, што није било од користи за њихово напредовање. Најбољи су питомци американске гимназије Роберт Колег у Цариграду и загребачких завода, јер је хрватски језик и тамошњи начин живота сличан овдашњем, и изгледа да тамошњи учитељи нису међу бугарским младићима и странцима у својим захтевима правили никакву разлику. Ново поколење, које се учи сада у домаћим и заграничним школама, биће ваљда правилније и темељније образовано, јер имају пред собом опредељену специјалну цель, а и знају да ће захтјеви отаџбине временом и сталним придолазењем свежих младих снага непрестано растити.

При изучавању овдашњих одношаја изненађује опште непознавање рођене земље, њених топографских, етнолошких, правних, економских и других особености. Уз знамените списе, што их имају Срби и Хрвати о свом народу и крају од Вука Караџића, Милићевића, Јукића, Кукуљевића, Курелца, Љубише и других, не може се у бугарској литератури ништа слично да постави. Пространи топографски речник Славејковска, плод два-

десетогодишњег рада, изгорео је на вечну штету нештампан и подвршен у рату при пожару Старе Загоре. И иначе је овде мало смисла за такве радове. Да модерна администрација и цела државна управа у Европи почива на подробним научним студијама, на темељном познавању земље и народа, то овде тек помало почињу да схватају.

Политични живот јавља се у заслепљеном боју странака и непрекидним променама влада и чиновника. Свуд видиш само персоналије и експерименте. Земља је мала, сви изображенији познају се узајамно, а ту је пуно личне мржње и зависти. Том су у осталом много криве традиције „турске цивилизације“ са старовизантинском наклоношћу интризи и клевети, измишљању и прогањању. Много времена жртвује се на дневне еплетке. У свашта се скоро верује; сумња и премишљање нису се још развили. Отуд пониче узајамно неповерење и наклоност да се одмах подзрева, узрок целој неслози странака. Уз то се заборављају велике и важне ствари. Најеретнија црта при том је сангвиничан оптимизам целе публике, која се тврдо узда, да ће се све то без штете брзо поправити и у свој ред доћи. За хладнокрвног посматраоца није међутим тајна, да се коначно утврђење и консолидовање младе кнежевине скрива у великој даљини, у доба, кад ће доћи ново поколење, које је још од младости одгајено у идеји слободне бугарске државе.

Ипак кад се сравни садање стање са пређашњим, примећава се велика разлика. У целом друштву овладао је бољи дух, мање је свађе а више просвећеног и истиног родољубља, које ће бугарски народ у кнежевини поред његових несумњено добрих особина сигурно да одведе просвети и напредку.

РЕПАТИЦЕ.

Кад погледамо сада поћу на небо, онда ћемо на његовом северном делу одмах с вечери да приметимо колико необичну толико и лепу појаву звезде репатице или комете (од coma = коса, власи). Последња комета, што смо ју могли у нашим пределима дуже времена слободним оком да посматрамо, била је Кођина комета. Појавила се скоро у исто доба као и ова г. 1874. (гледамо ју од 2. од 21. јула по нов. кал.); ову садању опазиемо први пут у поноћ 23. јуна по нов. кал., а докле ће се код нас још забавити, то се не може још позитивно рећи. Величанствене појаве комета будиле су од вајкада љубопитство људи и зацело ће и наши читаоци желети, да што више чују о тим гостима овога света, у ком се ми са нашом земљом налазимо и који се зове сунчани систем. Шта су комете, одкуд доказе и куда иду? то су питања, на која ћемо се потрудити да према данашњем степену научног познања одговоримо.

Осим сјајних звезда виде се на небу још и многе неге, које слободном оку долазе као светле маглице. Од њих је најпознатија *кумовска слама*, даље *Влашићи*, *квочка с шиликила* и т. д. Помоћу телескопа опажено је прво на кумовској слами, да се она састоји из самих звездица. Доцније се видело, да је тако исто и код многих других маглица. Оне су дакле у ствари *звездане рие*, а маглице, које не могу телескопом да се

растворе у поједине звезде, задржале су име *звездане маглице*. И код њих се већином примећувају групе светлих тачака, те се мислило, да се и оне састоје из звезда, што међутим није основано. Звезданих маглица има читав безброј и оне показују најразличније облике. Оне састављају међу собом неки одређен систем, који се у новије доба врло много проучава, јер по општем мњењу научењака био је некад и наш сунчани систем така магловита маса.

И за репацице се мисли, да оне нису ништа друго него одломци какве маглице, која се на њеном путу кроз светски простор сукобила са нашим сунчаним системом. Неке од њих описују сад усљед јаког привлачена сунца и великих планета затворене путеве око сунца, а другима су путеви параболски или хиперболски. Неке су сасвим газовите, друге се састоје из малих одломака материје, из којих постају ватрене лопте (в. „Метеорити“ у 8. бр. III. л.), метеорско камење и неброј летећих звезда, које се затвореним путем покрећу у сунчаном систему или кроз њега пролазе.

По свом спектру приближују се репацице с једне стране планетама, с друге звезданим маглицама. Кад се репацице сунцу приближе, онда зрачење топлоте од сунца проузрокује бурна кретања у тим газовитим масама. Гдекоје су долазиле већ тако близу сунцу, да су потпуно ушле у његову атмосферу, као комета од г. 1843. у марту. Пошто у таким случајевима навали на њихову масу ужасна жега, то мора ист: од чести да се разиђе и због нагле промене температуре комете морају да се распрсну, све да су биле пробитно и чврста тела. Усљед тог изненадног отпора морају да оставе своје дотадање путеве и приморане су, да се окрећу око сунца или да падну у сунце. Због тог није чудо, што репацице прате дуге рпе мањих тела, која имају исти пут и која, ако сретно поред сунца прођу, на земљу падају као метеорско камење, које се усљед трења у атмосфери поново загреје и распрсне.

Репацице познају се по *репу*, који излази од једног краја, на ком је јачина светлости највећа и који се зове *глава* репацице. Реп је обично окренут од сунца, а може се сматрати као продужење главе, јер приметног прелази нема између тих делова. Гдекад се виђају у исто доба по два и више репа. Пошто комете *нису од себе светла тела*, а глава им најјаче одбија сунчане зраке, то се мора мислити, да се у глави маса комете згуснула. Глава се већином бели као сребро, која боја често прелази у сивасту. Као ватра црвене или жуте главе су изнимке.

Обично се налази у глави репацице једно место у среди, које се још већма светли него остала глава и то је *језгра* комете. Језгра комете од г. 1845. имала је у пречнику 1700 миља, дакле је била велика као наша земља. У најлепших комета, које тако величанствен утисак на нас чине, реп је дугачак 20 до 30 милиона миља. Највећи реп имала је репацица од г. 1843., био је дуг преко 40 милиона миља!

Материја, из које се састоје комете, мора да је *много хиљада пута ређа* него наш атмосферски ваздух, јер звезде, које баш комета покрива, видимо исто тако добро као да се између звезда и нас не налазе 20 до 25.000 миља кометске материје, а ни светлост се не прелама, кад

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.SR

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

иде кроз ту материју. Пошто комете нису саме од себе светле, то им светлост бива све блеђа, што се више од сунца удаљују. Но има гласова, који мисле, да комете могу и саме од себе да светле. Данас су за познање природе комета најглавније теорије од *Олберса* и *Весла*. Овај последњи вели: Сила, која производи променљиве појаве на кометама, лежи у сунцу. Материја комета може да је *газовита*, гдекад и *течна* и на кометама може да се збива горење а и електрички процеси.

Окретање око неког централног тела бива у елипси, параболи или хиперболи. Пут свију планета описује елипсу, а пут комета је од све три форме. Пошто је само прва форма т. ј. елипса затворена, то је јасно, да само оне комете могу више него једанпут да нам се приближе, које путују у елипси, а све друге, кад дођу из бескрајног светског простора у близину сунца, промену свој правац и удале се другом страном параболе или хиперболе у бесконачност. Већином је врло тешко да се реши, је ли пут комете елипса или парабола и за то су пужна врло многа посматрања. Комете, којих је пут елипса, припадају као и планете нашем сунчаном систему; оне се не појављују само једанпут и зову се *периодне комете*. Први је *Хели*, који је изнашао тај периодичитет на једној комети. И за репатицу, што се сада види, тврди се са више страна да је периодна. Дали је она заиста иста репатица, која се видела г. 1807., дакле пре 74 година, решиће се тек доцније. По новијим вестима већ се удаљава садања репатица нагло од сунца, те ју нећемо моћи још дуго да гледамо. Периоде, у којима се јављају исте комете, нису увек једнаке, јер многе су околности, које им пут ремете. Израчунавање тих реметења снада међу најтрудније послове астронома, али тим рачунима имамо да захвалимо за један велик проналазак нашег столећа, а то је доказ, да су оне небројене летеће звезде, што падају на земљу у очи мајке Анђелије и о јесњим врачевима, преостатци од две велике комете ранијих времена, од којих су још две мале комете преостале.

Ако и нису појаве великих комета, које можемо слободним оком да видимо, тако честе, то се у толико чешће могу да посматрају телескопом мање комете. Али поред свег великог броја тих посматрања остале су до данас репатице најзагонетније појаве на небу, оне су још једнако проблем, који ће тек будућа поколења имати потпуно да реше.

Читаоцима, у којима су ово неколико врата побудиле можда жељу, да још што више сазнаду о астрономским појавама, препоручујемо популарно написану „Астрономију“ од Н. Локиера, а у преводу дра Ђ. Натошевића. Иста је изашла као осма свеска „Књига за школу и народ“, што их издаје штампарија А. Пајевића у Н. Саду.

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ОКРУЖ. ШАЈКАШКОГ УЧИТЕЉСКОГ

збора, који је држан у Чуругу ^{13/25}. Маја 1881. год.

Од 40 чланова присутних беше 36. Председава подпредседник П. Бабић, бележе М. Трифуновић и Ј. Марић.

Подпредседник г. Бабић поздравља збор са добродошлицом, те проглашује седницу за отворену.

Пошто перовођа М. Т. на позив подпредседника, прочита оставку на председништву Ј. Ајдуковића, који је изабран за вероисповедног учитеља у Ст. Паланци, прелази се на дневни ред.

Павле Коњовић предлаже, да се бившем председнику овога збора г. Ј. Ајдуковићу ради његове вредноће и заузимања, које је полагао за 3 год. тачно вршећи председничко звање, изрази признање. Збор једногласно усваја предлог П. Коњовића.

П. Коњовић, описујући врлине бившег председника Ј. Ајдуковића, предлаже тако исто стручна, енергична и опште љубљена човека, а члана окр. уч. шај. збора Ст. Јанковића за председника.

Збор аklamацијом усваја исти предлог.

Члан С. Јанковић извињава се, да за њега они исти разлози постоје, који и пре 3 год., са којих се није примио председништва. Збор ипак извиче га једногласно за свог председника.

Подпредседник проглашује Ст. Јанковића за председника окруж. шајкаш. учитељ. збора и позива га, да заузме своје место. Изабрани председник заузев своје место, у језгровитом говору захвали се збору на повереној му части. Скупштина се одазива са бурно „Живео!“ Председник држи, да би по мњењу више чланова добро било, да изаберу извештаче. Скупштина једногласно бира Бр. Јанковића и П. Коњовића.

На позив председника предаје А. Чешљар срп. грам. у II. разр. о именицама. Предавач упути ученике на пажњу и упознаје децу са именима школ. наменштаја, учила, вођа, затим имена живих и мртвих ствари (!) На послетку захте да му ученици напишу на својим таблицама 10 именица живих и 10 мртвих ствари.

На позив председника држи предавање Бр. Јанковић из повеснице угарске о Лаушу и Жигмунду са V. и VI. разр. Предавач прво позива децу да пазе. Испитује предходне лекције из повеснице, о Андрији III. последњем краљу из лозе Арпадове, о Карлу Роберту, Отону, Већеславу. Провидив овако знање и сваћање дечије почиње приповедати о Лаушу. Прву лекцију подељује на два оцка и пошто је сваки по дванут приповедно, захтева да му се прича. Изјављује учен. хвалу на брзом њиховом сваћању и препоручује им да увек и од сада тако добро пазе и своје учитеље слушају.

Председник позива чл. М. Нешића да предаје одређену тему о полиедрима. Предавач позива децу на пажњу и почиње предавање са цртањем тачке, потеза; затим срањује правце потезова и полагаје истих. Прелази на појам углава, степене им и на послетку на троугао (!).

П. Коњовић на позив председника расправља на слободном избору остављену тему из педагогије.

Расправљач изјављује, да расправу своју базира на начелима Др. Воислава Бакића, а расправљаће о васпитању у основној школи.

Пошто је говорио о васпитању у породици и какво треба да је ово, прелази на васпитање у основној школи. Овде наводи како на жалост основна школа, према положају и времену којим располаже, даје ученицима најмању меру образовања. Вели како је основна школа оптерећена са многим за основну школу не тако нужним наукама. Вели да

www.cuu.ni.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

претераним увршћивањем реалних наука у основне школе, довело је опште мњење до тога, да је главна цел основне школе давати ученицима неку писменост. Но ово је сасма рђаво сваћање, наводи како у других образованих народа траје основна настава до 10 год. за оне ученике, који немисле ићи у средње школе, а у нашим крајевима само у неким варошима и ваљано уређеном гдекојем селу траје настава до 6 год. Дакле кад се узму све тешкоће у обзир, онда се очевидно може видети, да није могуће дати довољно образовања према захтевима педагогије. Расправљач завршујући расправу наглашује да нар. учитељи ма да им је задатак врло тежак, нетреба да клону духом, него нека се својеси заузму, да мане — које су већина деце из родитељске куће донела — исправе и да се што више старају око васпитања поверене им младежи. Расправа буде пропраћена са „Живио!“

Председник региструје сва предавања и критиковања држана на прошлим зборовима шајкашких учитеља, па вели да иста ваља да нам послуже као већ стечено искуство успеха или неуспеха и потоме као равнање за даљи рад наш у томе. Спомиње како сваки критичар после предавања има право само једаред о једном предавању да говори, а предавач да је дужан пре критиковања да каже цел предавања дотичног предмета, начела и начин предавања као и средства — ауктора — којима се служио спремајући се за предавање. После исцрпљене критике, да предавач у одбрану свога рада има завршну реч, још рече, да је вођена реч и о томе едали је практичније да предавач предавање своје одлучне тамо где је учитељ дотичне школе престао, па даље нову лекцију; или ма који одломак. За прво и друго разлог је тај, што би се тим видила не само способност и вештина предавача но и успех његов, како је кадар да научи децу и да га одмах схвате, а за треће је разлог тај: што се могу сви учитељи да спреме за дотичну лекцију, те би критика занимљивија а рад кориснији био. Зато је вели остало, да се обоје критикује, као што се види из данашњег предавања.

Даље подсећа скупштину како је на свима дојакošњим учитељским скупштинама а особито на последњој сваки предавач пенштедимце критикован. Рече, да одобрава надтицање критичара, који се наше да кажу искуства и назоре своје предавачу односно критичару необзирући се хоће ли коме годити или не, особито ако је критика безпристрастна. Али ако је критика пошто пото, да се само критикује, што је овај или онај члан предавао, така критика није на свом месту.

Критика по његовом мишљењу није просто кућење и замерање предавачу, него је устмена или писмена расправа о добром или лошем делу и говору, што је добро похвалити што је лоше пристојно покудити.

Најзад спомиње, да се необилази донешени закључак, по ком би се предавања оцењивала са оценом „добро“ и „довољно“. (Свршиће се).

СРПСКА ШКОЛСКА КЊИЖНИЦА У СОМБОРУ.

Године 1875. основаше овдашњи учитељи себи књижницу на основу својих новоустројених штатута. Почетак ове књижнице беше с прва врло

слаб. Од оно мало прилога што их учитељи месечно даваше једва могоше најнужније педагошке листове држати; но по том, кад се обратише молбом на овдашњу прав. цркв. општину ради помоћи, и које ова уважи одредив 60 фор. годишње припомоћи, поче се одмах и већма ширити. Прво се ишло за тим да се набаве најнужнија и најбоља дела. До данас, слободно можемо рећи да је мало овако млади библиотека школских, које за 5—6 година набавише 389 дела у 602 свеске односно примерка, као што је то ова набавила. — Овом годином је ова библиотека сасвим уређена по струкама, које ћемо мало ниже тачније да обележимо, а од сад сваке године по завршетку на јавност ће се изнети број умножених дела.

— Дакле закључно годином 1880. беше оваково стање: А. Верозаконска дела 32 у 32 свеске; Б. Педагошка дела 42 у 62 свеске, и то: а) историје педагогије 3 д. у 3 св. б) списи о васпитању 22 д. у 22 св. в) методике 16 д. у 18 св. г) педагошка енциклопедија 1 д. у 19 св.; В. Филолошка дела 65 у 74 св., и то: а) за српски језик 42 у 43 св., од којих 1. научна дела 4 у 4 св., 2. читанке 27 у 28 св., 3. граматике 6 у 6 св., 4. синтаксе 2 у 2 св., 5. штилистике 3 у 3 св.; — б) за мађарски језик 8 д. у 14 св.; в) за немачки језик 15 д. у 17 св. Г. Дела из природних наука 36 д. у 48 св., и то: а) популарно природно научна дела 8 у 8 св. б) природопис и природо-словље 28 у 40 св. од којих 1. о човеку и хигијена 7 д. у 8 св., 2. зоологије, ботанике и минералогije 11 д. у 11 св., 3. физике и хемије 9 д. у 11 св. 4. Бремова дела 1 у 10 св. Д. Историјска изземљениска дела 32 у 38 св. и то: а) историје 16 д. у 20 св. б) земљопис 13 д. у 13 св. в) права и дужности грађана 3 д. у 5 св. Ђ. Математична дела 8 у 15 св. Е. Дела из техничке вештине 5 у 12 св. Ж. Економска дела 12 у 12 св. 3. Биографска дела 7 у 14 св. И. Часописи 15 у 34 св. Ј. Забавна дела 41 у 52 св. и то: а) појезија 17 д. у 18 св., б) проза 24 д. у 34 св. К. Разна дела 36 у 37 св. и то: 1. извештаји 10 д. у 10 св. 2. друга разна дела 26 у 27 св. Л. Списи за младеж 58 д. у 172 св. — Свега 389 дела у 602 св.

Овде не рачунасмо ову годину, што ће се учинити завршетком ове године. — Приметити нам ваља да ће се ове године знатно унапредити, јер истој библиотеци стоји новац од лањске и ове године на расположењу у износу од 120 фор. за који ће се набавити како стручни педагошки листови — српски сви, а неки немачки и мађарски — тако и стручна дела друга, која буду одговарала цели ове библиотеке.

Ст. Коњовић,

учитељ и привремени библиотекар.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

(На писменом испиту о учитељској способности у Сомбору) имали су кандидати и кандидаткиње да реше ове задаће, и то из српског језика: Вук Стеван Караџић и његове заслуге за српску књижевност — из *рачуна и геометрије*: а) Четири трговца купе 100 цента пиринча за 1500 ф.; А даде 100 ф., Б даде 150 ф., В даде 200 ф. више него Г; колико пиринча добија сваки? — б) 15. окт. има неко да плати 2500 ф. Али он плати ту суму већ 1. јула, те му се одрачуна дисконт од 6% р. а. Колико је пла-

www.unib.rs

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Пут неки иде у правцу катета. За колико ће бити краћи, кад се пренесе у правац хипотенузе и кад једна катета износи 3-6, друга 4-8 километра?

(У *учитељској школи у Карловцу*) почињу као што смо извештени испити о учитељској способности 30. јуна т. г.

(За *школскога саветника за Босну и Херцеговину*) именовало је заједничко министарство г. Јосифа Кобенца, професора држ. гимназије у Дубровнику. Исти је већ стигао у Сарајево. (Б. Х. Н.)

(*Скупштина јужноугарске учитељске задруге*), која је лане држана у Ковину, биће ове године у Оравици 16. 17. и 18. јула по нов. кал.

(*Представка о одмеривању учитељске мировине*), којом мисли хрватско „пучко“ учитељство да се обрати бану, штампана је у „Напредку.“ У истој се захтева, да се учитељима, који морају пре навршене 30-годишње службе да иду у мир, одређује мировина према духу школског закона по шестинама, а не као што се сада практикује по осминама.

(У *главној школи у Видину*) у Бугарској нису могли ове године да се држе годишњи испити, јер су два учитеља а ш њима и школеки инспектор Коцов затворени, ношто се на њих сумња, да агитују за одржање устава. Ваљда из истог узрока отпуштен је из државне службе и истом наименовани окр. школеки инспектор у Рушчуку г. Мавров, од ког су бугарски родољуби много очекивали за унапређење школе.

(*Стање народних школа у Хрватској и Славонији г. 1879/80.*) било је ово: У 593 општина постојале су опште нар. школе (комуналне). Свега је било школа 671 (61 мушка, 58 девојачке и 552 обоеполне), а уз ове постојале су још 4 обоеполне школе за нужду. Од тих школа био је у 639 наставни језик хрватски (српски), у 22 немачки, у 8 мађарски и у 2 руски; школе за нужду биле су хрватске. У 74 школе била је настава полудневна. Уз школе постоји 286 вртова, 16 гомбалишта и 48 пчелињака. Учитеља, учитељица и катихета било је у тим школама свега 1451 лице. На полазење школе било је свега обвезано 105.019 деце; од тих је полазило школу 70.341 дете, без школе је дакле остало 34.678 деце. Свакидању школу полазило је отуд 33.232 дечака и 23.181 девојчица, а по вери било је дечака римокатолика 28.760, православних 3.948, јевреја 381, а од других вера 143; од девојчица римок. 19.739, правосл. 2.989, Јеврејкиња 349, а од других вера 104. Опетовницу је полазило 8.819 дечака и 5.109 девојчица, а по вери је било дечака римок. 7.767, правосл. 992, Јевреја 38, а од других вера 22; од девојчица римок. 4.357, правосл. 708, Јеврејкиња 27, а од других вера 7. Укупно је нарастао број полазника свакидање и опетовне школе за 3498 деце. Укупан трошак за издржавање комуналних школа износио је 639.039-42 ф., према прошлој год. више за 10.028-27 ф. Од изказаног броја школа одпадају на надзорништво града Загреба 6 школа, на надзорништво жупаније загребачке 96 и 1 за нужду, на надзорништво у Реци 52 и 3 за нужду, у Вараждину 90, у Беловару 83, у Крижевци 69, у Пожеги 33, у Осеку 135 и у Вуковару 107. Осим тога постоји још и веџбаница т. ј. општа народна школа спојена са кр. мушком пренарандијом, која стоји под непосредним надзором кр. земаљске владе. — *Грађански школа* било је 4 женске (више девојачке школе у Загребу, Карловцу,

Вараждину и Пожеги) и 1 обоснолна (у Сиску). Те је школе полазило 30 дечака, 394 девојчице, укупно 424 деце, од којих је било по вери 352 римок, 31 правосл. и 50 Јеврејкиња. У Сиску је од тог броја било поред 30 дечака 29 девојчица. — *Вероисповедних школа* било је 12 римокатоличких, 9 православних и 11 јеврејских (*и Јевреји су дакле имали више својих школа него ми!*); још је било 19 мешовитих приватних школа. На свима тим школама било је 44 учитеља и 52 учитељице. Полазило их је 2.612 деце и то 972 дечака и 1640 девојчица. По вери је било дечака: 176 римок., 322 правосл., 305 јевреј. и 169 од других вера; девојчица: 935 римок., 284 правосл., 208 јевреј. и 213 од других вера. — Учитељска мировинска заклада прекорачила је своту од 200.000 ф. (По X. у.).

(*Феријалне колоније*). У Бечу мисле ове године да установе три или четири колоније за сиромашну а болешљиву школску децу. И у Буданешти, Прагу и Лавову установљавају се феријалне колоније. Та хумана замисао остварује се делотворно и у Америци.

(*На острву Исланду*) знају сва деца од 7 година да читају, пишу и рачунају; и међу најсиромашнијим рибарима на обали нема ниједног, који неби имао оно што се зове добра основна настава. Њихове мајке су им учитељице, кућа им је школа. Најближи настор бди над напредком деце, јер ако дете на предходном испиту не покаже, да је довољно васпитано, не пушта се на конфирмацију. Исланданска мајка неби преживела бол, да види, како настор одбија њено дете и ни један такав случај није се догодио. Запитајте које дете хоћете, од кога је научило историју и земљопис своје отаџбине, имена птица и биљака, одговориће вам једно као друго: *Модре ми*, моја мати. Реч, која дира простотом и величином, те открива цео карактер тога симпатичног народа. Млади људи од 25 година нису су дубоке религиозности, невиности, пријатности и поштења као и онога дана, кад су уз мајчино колено тепали своју прву лекцију. Кад се то зна треба ли се онда чудити, што на Исланду нема ни војника ни топова, што је тамо крађа непозната, што тамо нема полицаја, што нема апсана и што се од столећа није запамтио никакав преступ? (Pr.).

(*Школске писанке*.) Аустријско министарство наставе издало је наредбу, којом се забрањује у јавним школама употребљавање писанака са сликама и текстовима из природописа, земљописа, повеснице као и са другим сликама, које не спадају на учење писања. Такове писанке, које су досад званично одобрене, могу се употребљавати још 2 године. Писанке, у којима је као образац забележено писме и на којима је насликано, како треба држати перо, нису искључене из школа, али морају бити одобрене од земаљске школске власти. То одобрење не захтева се за писанке, у којима осим наслова и линија нема никаквог текста ни слике. Учитељи се позивају да пазе, да је папир у писанкама чврст, гладак, добро туткалisan и чисто бео и да на пут стају сваком издавању, које није неопходно потребно.

(*Основна настава у Немачкој*) најбоље је уређена у краљевини Виртембергу. За последњих пет година беху тамо само 2 рекрута, који нису знали да читају и пишу. Одмах иза Виртемберга долази велико војводство Баден, где је за последњих пет година било 4 рекрута, који нису

знали да читају и пишу. Најгоре стоји са основном наставом у источним пруским областима.

(*Редукција женских препарандија.*) По министарској наредби редуковаће се женске препарандије у Бриу (чешка и немачка) и Грацу тако, да ће се од сада ученице у исте примати сваке друге године. У исто доба биће дакле заједно отворени први и трећи, други и четврти разред.

(*У будућемштанској вишој девојачкој школи*) плаћала је досад свака ученица годишње 60 ф. школарине, а од године ће износити заједно са уписином 85 ф. То повисиње школарине дира врло осетно интелигенцију у престоници, те се иста ради тога обраћа већ тужбама на министарство просвете, али нема изгледа, да ће какве помоћи бити.

КЊИЖЕВНИ ПРИКАЗИ.

20. *Настава у српском језику за четврти разред основне школе.* Написао Светозар Милетић учитељ. Панчево 1881. Накладом књижаре браће Јовановића.

Писац је распоредио и удесио ову књигу према наставном плану в. школ. савета од 6. јулија 1878. бр. 34., а као што сам на насловном листу признаје држао се при израђивању ове књиге; „Упутства за предавање српског језика у основној школи од М. П. Шапчанина.

Како је књига ова намењена за наставу у 4. разр. основне школе то је она и много пространија од пређашње. У њој је методички изложено у дванајест обширних урока сво наставно градиво, које се у четвртном разреду српских народних школа предавати има.

Држим, да је и овде ваљало наставу започети са простом реченицом (стр. 53. лекција X.) и тек пошто се упознаду деца са разгранатом реченицом (по лекцији XI.), и са сложеном реченицом (по лекцији XII.) имало се прећи на садашњу прву лекцију о именицама и по реду затим на следећих осам лекција, јер у народној школи само се у реченици могу предузимати речи и њихово мењање. Приметбе у погледу питања, што смо ставили при приказивању пређашње књижице, односе се и на ову.

Књига ће ова добродошла бити сваком нашем учитељу. Она ће учитељима при граматичној настави у четвртном разреду послужити и као упутство и као спољна књига, по којој могу врло згодно и лако наставу своју удешавати, за сваку лекцију из граматике спремати се, вештабања задавати и са најбољим успехом децу са граматиком српскога језика, — у колико се ова у четвртном разреду учити има, — методично упознавати. С тога препоручујемо сваком учитељу да ову књигу набави и да се њоме користи на благо и напредак својих ученика. Стоји ова књига 35 новчића и набавити се може из књижаре браће Јовановића у Панчеву. В.

21. *Домаће васпитање.* Књига за учитеље, родитеље и васпитаче. Уређује и издаје Миша Т. Фрачковић народ. учитељ. (1. Свеска). 1881. Тиском удове Ј. Е. Кирхнере у Вршцу. 8° с. 22. Цена ?

Пажње достојни чланци о домаћем васпитању, који се особито препоручују родитељима. Судаћи по наслову намеран је г. писац, да већи

WWW.UNIBS.NE

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

низ таквих чланака обелодани. Нека само буду сви као ови у првој свесци
www.инспризнање наше неће им изостати. Садржај је ове свеске: 1.) Мајчино
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА
срце 2.) Свежина дечијих чувстава. 3.) Погрешке у нашем васпитању.

22. *Поштење је претежније од новаца. Разледна (?! У.) драма у једној радњи. За дјецу. С немачког Даница Кузмановићева.*

Збиља, неможе се женскињу пребацити да су оне неспособне за други који рад ван за домаћи, особито се то не може рећи да су неспособне за књижеван рад, јер њива дела противно сведоче. — Као што код већих умно напреднијих народа има веома даровитих управо *узор* књижевника женских, тако се ево у последње време опажа и код нашег маленог народа већи покрет на књижевном пољу од стране женскиња. Оне нам показују да су кадре и поред својих домаћих послова да се баве и књижевношћу. У колико је ово заслуга напреднијег доба, природиходнијег развјетка ума, на што се на све стране све то већа важност и брига полаже, у толико се више радујемо томе појаву у нас, јер се тврдо уздамо, да ће таке женске — благообразоване — којима је по кућевном послу најмилија забава — забава са књижевношћу, знати и бољи и напреднији нараштај одгајати.

И горња књижица, коју овим родитељима и учитељима приказујемо, постала је трудом једне наше млађе српкиње. Дело ово је и по облику и по садржини веома zgodно и поучно и само га можемо од своје стране топло препоручити пажњи наших родитеља и учитеља нарочито и с тога, што је за децу писано.

У делу је пуно моралне поуке за децу, с тога нека служи на част младој преводитељици, што је тако мирисан цвет из туђег врта пре-садила у врт наше дечије књижевности.

Једино би могли да приговоримо томе, што је употребила јужно наречије, кад ми сви са нашом децом источним наречијем говоримо. Ма да би и сами били за то, да се јужно наречје у књижевности нашој употребљује, с тога ипак не би у дечијим књижицама бар дотле исто употребљавали, док се у школе прво не заведе. Но ма да је дело јужним наречјем писано, то му ипак вредности и ваљаности ни најмање не шкоди и ми га по ново препоручујемо пажњи наших родитеља и учитеља јер је веома zgodно за дар доброј и марљивој деци.

Набавити се може у књижари Ник. Марковића у Вршцу по 20 новчића. Св. М.

Р А З Н О.

(Особитом ревношћу у обрани православља) обрадовали су сав православни свет наши достојни епископи у Задру и Котору. Иста је изазвана за наше време управо смешним покушајем неких првосвештеника наше браће по крви и језику, да заведу православне са пута истинске Христове науке, проповедајући у пастирским посланицама, да спас нашега народа лежи у јединству са Римом. Против тих лажних пророка обратио се у својој ускршњој посланици *Герасим*, епископ Бокоторски, Дубровнички и Спичански, учећи крепком хришћанском речи своје верне,

како да одбијају од себе њихова православљу непријатељска наметања. Ради исте цели написао је и *Стефан*, епископ Далматински и Истријски, подужу духовску посланицу, у којој узнесен истинским апостолским духом и ослањајући се на вечне стубове хришћанске цркве обара лажна учења незваних учитеља како о св. Кирилу и Методију тако и о свима битностима, у којима се западна црква од источне разликује. Речима очинске бриге позива своју паству, да се не да ничим поколебати у привржености према вери праотаца и пуц је уздања, да ће се и та најновија искушења од наше вере одбити, јер је „свето наше православље сквозь огњ и воду прошло, противу њега су милиони лже пророка устајали, али се је оно чврето и неповрјеђено свагда уздржало, и чвретим и неповрјеђеним ће се оно и у нашим срцима свагда уздржати, јер је оно столпъ и утврждение истинъ.“

(*Сарајевски митрополит Сава*) разаслао је пре кратког времена своју прву посланицу, да се прочита у свима православним црквама. У истој наглашује међу осталим преку потребу, да се у Сарајеву подигне семениште за изображење будућих свештеника и учитеља. И на крају посланице препоручује народу особиту пажњу према школи и науци, тој „живој води“, коју и сам Спаситељ претпоставља крштењу, рекавши: да најпре треба научити народе, па да их онда крсте. (Б. Х. Н.)

(*Књижевност.*) Ово дана изишла је у Н. Саду као издање штампарије А. Пајевића и друга књига занимивог дела „За слободу. Сlike и црте из црногорских и херцеговачких бојева против Турака.“ Дело је то написао млади даровити чешки писац Јос. Холечек, а на српски га је превео К. Данчин. — Економски лист „Привреда“ престао је да излази. Изашло је свега 12 бројева. Мали број претплатника је узрок, да је тај валанли лист угинуо. — Штампарија „задруге штампарских раденика“ у Београду издаје „Књиге Љубомира П. Ненадовића.“ Прва свеска са топлим патриотским песмама из новијег доба већ је изишла. Остале свеске изићи ће брзо једна за другом, и биће их од прилике 12 без превода. Цена је свакој свесци 1 динар или 50 п. — Књижара Велимира Валожића у Београду издала је опет једну приповетку са сликама од познатог француског писца Жила Верна под насловом: „Зимовање у леду.“ Цена 1 динар или 50 п.

(*Г. Марко Бишар*) познати добротвор српске школске младежи у Сомбору поконио је 57 комада одабраних књига, да се разделе приликом годишњих испита најбољим ученицима и ученицама свију овдашњих школа. Живео!

(*Чувени славенски наученак др. В. Бошшић*) стигао је у почетку Јуна на Цетиње. (Г. Ц.)

(*На свеучилишту у Берну*) биле су овог лета уписане и 22 женскиње, од којих су 18 училе медицину, а 4 филозофију.

(*Разговетан попис.*) Правосудским званичницима у Пруској наређено је, да на свима званичним списима имају разговетно да потписују своје име. Дај Боже да се така наредба изда скоро и код нас свима званичницима, јер је већина званичних потписа на жалост така, да их је теже одгоненути него магловите звезде на небу!

www.nlb.rs

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

(Колику заштиту даје одводник?) По најновијим испитивањима је

www.unprostor, који одводник довољно заштићава, једна кегла, која има за висину висину одводника, а основа јој је круг, којег је полуиричник једнак висини одводника. У простор те кегле никад гром не удара. Због тога је за сигурност потребно, да се на свакој узвишеној тачци зграде налази одводник, а у толико ће већи простор заштитити, што је виши.

НЕКРОЛОГ.

Јован Илић, гробљански учитељ у Новоме Саду преселио се у вечност 8. јуна у 56. години живота. Служио је као учитељ 30 година.

УПРАЖЊЕНА УЧИТЕЉСКА МЕСТА.

— Тражи се учитељ у Батти. Плата је 1 ф. 20 н. од пара (има их 93), 7 хл. жита, 5 хл. јечма. 5 јутара ораће земље, 23 ф. за огрев и 5 ф. као перовођа цркв. општине. Од вел. укона 1 ф., од венчања, малог погребца и парастоса по 50 н. и слободан стан са баштом. Рок до 1. Августа. Молбенице се шаљу Ђ. Јанковићу пароху и председнику цркв. општине у Батту п. н. Erd, Fehérmegye.

— Тражи се учитељица за прив. срп. приватну девојачку школу у Задру. Плата је 400 ф. Рок до 30 септ. по рим. Молбенице се шаљу управитељном одбору прив. срп. прив. девојачке школе у Задру.

— Тражи се учитељ у Бегечу. Плата 105 флор., 20 мер. наполице, 2 хв. дрва, 1 порцијун кукуруза у клипови, од укона 1 фл. и сламе, колико треба. Рок до 22. јула. Молбенице се шаљу председнику цркв. шк. општине у Бегеч.

— Тражи се учитељица у Батоњи. Плата 400 фл., станарина 120 фл., за реквизице 17 ф. 50 н. и 5 хв. дрва. Рок до преображења. Молбенице се шаљу шк. одбору у Батоњи р. Agad.

— Тражи се учитељ за мушку и учитељица за женску школу у Мостару. Плата за свако место 500 фл., а за нежењене и слободан стан и огрев. Рок до 20. јула. Молбенице се шаљу управи српско правосл. школа у Мостар.

— Тражи се учитељица у Улми. Плата 300 фл., слободан стан и 4 хв. дрва. Рок до 27. јула по нов. кал. Молбенице мађарски писане шаљу се управном одбору тамнишке жупаније у Темишвар.

ЈАВНА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА.

Г. Ђ. Г. у Суботици. Молимо Вас да упозорите г. Карановића, да је овим бројем истекла претплата за босанског учитеља.

Идућим бројем ступа наш лист у друго полугодје. Молимо да се претплата у време понови. Све пријатеље нашег листа молимо, да пораде на том, да се што више рашири међу учитељством. Особито молимо гг. учитеље, да настану око својих општина, да се на лист претплате. Исте су на то обвезане циркуларом Школског Савета, али управо највеће и најимућније општине пропустиле су то да учине, тако: Нови Сад, Кикинда, Бечкерек, Темишвар, Пешта, Суботица, Баја, Карловци, Ириг, Бела Црква, Даљ, Вуковар, Тител, Бечеј, Футог, Перлез, Петриња, Меленци, Долово и т. д. Још се могу добити сви бројеви од ове године.

Издаје и уређује : НИКОЛА Ђ. ВУКИЋЕВИЋ.

УНИВЕРЗИТЕТСКА ВИБЛИОТЕКА